

informationsrige og informationsfattige, med deraf følgende uligheder i indflydelse.

- Hvis den kommende udbygning af kommunikationsforbindelserne baseres alene på en målsætning om økonomisk vækst og rentabilitet, risikerer udkantområderne at komme sidst, eller slet ikke at komme med.
- Uden et vist mål af fælles værdier kan en decentraliseringstendens tænkes at udgøre en fare for opsplitning og konflikter, som kan true folkestyret og dets legitimitet.
- Samfundet vil blive mere kompliceret og vanskeligere at styre. Derfor vil den politiske beslutningsproces blive mere professionaliseret, evt. også centraliseret, og folkestyret vil svækkes.

6. Dansk forskning i teknologiens konsekvenser

Ved gennemgangen af den danske faglitteratur omkring IT og informationssamfundet aftegner der sig et noget anderledes billede af forskningens karakter end tilfældet ville være for mere traditionelle samfundsvidenskabelige problemstillinger. Den måde, emnet behandles på, såvel af forskere som samfundsdebattører, er meget præget af vidt forskellige antagelser, som ikke er eller ikke kan belægges empirisk. En af grundene hertil er naturligvis, at uanset om informationsteknologien allerede er vidt udbredt og informationssamfundets træk er begyndt at manifestere sig, så forudsættes i realiteten hos alle bidragydere, at de store forandringer (medieudviklingen måske delvis undtaget) først er på vej nu og ikke vil få afgørende betydning før end i de kommende år.

Denne omstændighed gør, at emnet ikke kan gøres til genstand for videnskabelig forskning i sædvanlig forstand. Området er åbent for antagelser, visioner, gætterier, spekulationer, frygt, håb. Måske dette også er grunden til, at litteraturen om informationsteknologiens og informationssamfundets konsekvenser i stor udstrækning er skrevet af filosoffer, humanister, digtere, kulturdebattører, journalister osv. - og ikke så meget af samfundsvidenskabelige forskere.

Danske sociologer og andre sociologisk orienterede forskere har dog ikke undladt at beskæftige sig med forholdet mellem teknologi og samfund. Men denne forskning har i højere grad behandlet andre teknologier end IT, været koncentreret om organisationer (arbejdslivet), statslig teknologipolitik eller haft en makroteoretisk vinkel på moderne vestlige samfund uden egne empiriske undersøgelser. Sociologisk forskning i forbindelse med de danske lokalforsøg med IT er omtalt nedenfor²⁾.

Den udbredte anvendelse af IT og ikke mindst registerproblematikken har også været anledning til, at danske jurister har beskæftiget sig med informationssamfundets konsekvenser. Dette område har fået betegnelsen retsinformatik. De problemer, denne forskning tager op, kan have stor betydning for det politiske liv, men i forhold til emnet her må det være de politologiske aspekter af f.eks. datasikkerhed og registrering (dvs. effekten på det politiske system), der er relevante, ikke de juridiske.

Teknologivurdering

Affødt af behovet for et mere sikkert beslutningsgrundlag end rent gætterier er der fremvokset en speciel form for forskning i teknologiens konsekvenser, nemlig *teknologivurdering*. Men hvordan sådanne vurderinger skal gennemføres og spørgsmålet om deres videnskabelige status, er der nogen uenighed om. Sociologen og fremtidsforskeren Torben Bo Jansen afviser ikke teknologivurderingers nytte - under visse betingelser - men mener ikke, der er tale om videnskab. Empiriske undersøgelser af teknologiforudsigelser og -vurderinger viser, at de ofte tager fejl, og »... forudsigelser om sociale følger virkninger er meget ringere end forudsigelser om tekniske ændringer³⁾.«

Teknologivurdering bør ikke betragtes som en metode til forudsigelse, mener han, men som et redskab til at reducere usikkerhed over for et nutidigt problem.

»Alt efter temperament kan en sådan teknologivurdering betegnes som en kunstform, kulturanalyse, tværfaglig (i modsætning til fler-

²⁾ I en status over forskningen vedrørende teknik-hverdagsliv fremgik det, at der især var undersøgelser vedrørende teknologiens konsekvenser for arbejdslivet, dernæst fritids- og familielivet. Men der savnes forskning på de områder, der overskrider grænserne mellem de forskellige livsområder, f.eks. arbejdsliv-privatliv. Politisk aktivitet og deltagelse er ikke berørt.

Teknik-hverdagsliv. Forskningsresultater og forskningsbehov. Red. af Herman Knudsen. Aalborg, Aalborg Universitetsforlag, 1983 og Cronberg, Tarja: Teorier om teknologi og hverdagsliv. København, Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1986.

³⁾ Torben Bo Jansen: Valg af fremtid. Samfundet til debat. Kbhvn., Chr. Erichsen, 1983, s. 78.